

ارائه‌ی مدل شبکه‌های اجتماعی و سواد اطلاعاتی با رویکرد موفقیت تحصیلی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی ساوه

افسانه صادقی

دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه مدیریت آموزشی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساوه، ساوه، ایران

امیرحسین محمد داوودی

دانشیار گروه مدیریت آموزشی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساوه، ساوه، ایران (نویسنده مسول)

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۸/۰۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۲/۲۵

چکیده

هدف این پژوهش، ارائه‌ی مدل شبکه‌های اجتماعی و سواد اطلاعاتی با رویکرد موفقیت تحصیلی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی ساوه است. این پژوهش، از نوع توصیفی - پیمایشی و از نظر هدف کاربردی می‌باشد. جامعه آماری، دانشجویان دانشکده علوم انسانی دانشگاه آزاد ساوه به تعداد ۱۸۰۰ نفر که حجم نمونه بر اساس فرمول مورگان ۳۱۷ نفر که روش نمونه‌گیری تصادفی ساده بود. ابزار پژوهش سه پرسشنامه شبکه‌های اجتماعی جهان‌بانی و همکاران (۱۳۸۹)؛ پرسشنامه سواد اطلاعاتی سیامک و داور پناه (۱۳۸۵)، پرسشنامه تحصیلی فام و تیلور (۱۹۹۴) بود، روایی آن‌ها توسط صاحب‌نظران مورد تأیید قرار گرفت. این پرسشنامه‌ها استاندارد بودند و پایایی آن‌ها با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۸۵، ۰/۷۸ و ۰/۸۱ درصد به دست آمد. جهت بررسی و تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آماری توصیفی و مدل‌سازی معادلات ساختاری به کمک نرم‌افزار SPSS و Smart PLS استفاده و مدل مورد ارزیابی و برازش قرار گرفت. یافته‌های حاکی صحت رابطه‌ی بین سازه‌ها و در نتیجه شبکه‌های اجتماعی و سواد اطلاعاتی بر موفقیت تحصیلی دانشجویان ساوه بود. به عبارت دیگر بین استفاده از شبکه اجتماعی و موفقیت تحصیلی ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد و همچنین بین سواد اطلاعاتی و موفقیت تحصیلی ارتباط مؤثر و معناداری وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: شبکه‌های اجتماعی، سواد اطلاعاتی، موفقیت تحصیلی.

۱- مقدمه

پیچیدگی زندگی در جوامع امروزی نیازمند کسب مهارت و سبک یادگیری‌های متنوع رسمی و غیررسمی است، ترکیبی از چند نوع سبک یادگیری در چند سال اخیر اهمیت یافته است؛ جذاب‌ترین بخش یادگیری استفاده از شبکه‌های اجتماعی در بستر اینترنت است که زمینه‌ی یادگیری جذاب و موفقیت تحصیلی و کسب کار را برای فراگیران فراهم آورده است (سالاری جائینی، همکاران، ۱۴۰۰)، (خسروانی، ۱۴۰۰)، (زمانی قیاسی، زمانی، ۱۴۰۰) (ملک زاده^۱ و همکاران ۲۰۲۰) از سوی دیگر موفقیت شبکه‌های اجتماعی در جذب فراگیران موفقیت‌آمیز بوده است و می‌توان با قاطعیت بیان کرد و ارتباط بشر و شبکه‌های اجتماعی در حال تقویت مستمر است (صالح راد، افضل خانی و علیپور، ۱۳۹۸)، (غفوری، حقایق، ۱۴۰۰). ابتدایی‌ترین یادگیری در حوزه استفاده از شبکه‌های اجتماعی فراگیری و تمرین سواد اطلاعاتی است. در کشور ما دیر به موضوعات شبکه‌های اجتماعی و سواد رسانه‌ای پرداخته شد که باعث ایجاد خلأهای فرهنگی و آموزشی در استفاده از شبکه‌های اجتماعی شده است (فرقانی، قلی زاده گللو، ۱۴۰۰)، (زارع نژاد، رسولی، رسولی، ۱۴۰۰)، پژوهش‌های از این دست در حوزه سواد اطلاعاتی و شبکه‌های اجتماعی می‌تواند اساتید و دانشجویان و معلمان و دانشجویان را با این حوزه آشنا سازد و یا به‌کارگیری فناوری اطلاعات ایده‌های جدیدی به وجود آورد (زارع نژاد و همکاران، ۱۴۰۰)، (پاک‌طینت دولت‌آبادی و همکاران، ۱۴۰۰)، (برآبادی و همکاران، ۱۴۰۰)، (رضوانی و عجم، ۱۳۹۷). شبکه‌های می‌تواند دانشجویان را با ایده‌های جدید دیگران و پژوهش‌های دیگر در حوزه‌های مختلف آشنا سازد همچنین نحوه دریافت اطلاعات، دسته‌بندی و بازاریابی از شبکه‌های اجتماعی را نظم بخشد و مدیریت دانش دانشجویان و فراگیران را نظم بخشد. در واقع سوا اطلاعاتی در سال ۱۹۷۴ توسط زورکوفسکی درباره‌ی کتابخانه‌ها مطرح شد که با توسعه فناوری اطلاعات به حوزه نظام آموزشی راه یافته است. بدیهی است که مهارت دریافت اطلاعات ارزیابی و نحوه استفاده از اطلاعات در یادگیری اهمیت دارد. (زو^۲ و همکاران ۲۰۲۱)، (دارکو ادجی یرینکی^۳، ۲۰۲۱) (یاسدین^۴ و همکاران ۲۰۲۱)، (لوپلز ۲۰۲۱)^۵ توسعه سواد اطلاعاتی بر اصولی مانند مهارت توصیف مسئله، مهارت جستجو، مهارت استفاده از اطلاعات، مهارت ارزیابی اطلاعات و ترکیب اطلاعات استوار است که در بستر اینترنت نظام آموزشی در

سراسر دنیا متحول ساخته است، زیرا آموزش غیررسمی و یادگیری مادام‌العمر خارج از چارچوب رسمی با توجه به نیاز فراگیران را توسعه داده است. همان‌گونه که بیان شد سواد اطلاعاتی و شبکه‌های اجتماعی بر پایه فناوری اطلاعات و ارتباطات و فضای مجازی هستند دسترس دانشجویان به اینترنت و فضای مجازی یادگیری آن‌ها را تسهیل و تقویت می‌کند در عصر حاضر نظریه‌پردازان عقیده دارد که سواد اطلاعاتی و شبکه‌های اجتماعی دو بال مکمل در جهت یادگیری و پیشرفت بشر هستند که لازم و ملزوم یکدیگرند که از ابزارهای مهم آموزش و پژوهش بشمار می‌روند (ایمان زاده و همکاران، ۱۳۹۹)، (صالح راد و همکاران، ۱۳۹۹)، (شهبازی و همکاران، ۱۳۹۹)، (ترک زاده و همکاران، ۱۳۹۹) (برقی، ۱۳۹۸). یونسکو برداشت جدیدی از سواد را مطرح کرد؛ سواد چندگانه و چندبعدی مورد توجه قرار داد، در بنیانه خود اعلام کرد که سواد اطلاعاتی مجموعه‌ای از توانمندی‌ها است که کاربران دریابند که چه موقع به اطلاعاتی به چه نحوی به چه میزانی و در چه مدت‌زمانی و در چه مکانی نیاز دارند، سواد اطلاعاتی زمینه خود کارآمدی در خود یادگیری فراگیران به‌ویژه در دانشجویان را فراهم می‌آورد، زیرا اعتماد به نفس و انگیزه دانشجویان در افزایش، تکمیل دانش و جبران نقص‌های علمی و یادگیری در خارج از محیط دانشگاه بپردازد و جبران نقص‌های یادگیری که ریشه در تئوری‌های آموزش و یادگیری بزرگسالان دارد، انگیزه تحصیلی دانشجویان و در نتیجه زمینه پیشرفت علمی و تحصیلی دانشجویان را فراهم می‌آورد، پیشرفت تحصیلی مهم‌ترین شاخص سنجش کیفیت نظام آموزشی است (جونز و کوک^۶ ۲۰۲۱)، (بارتون^۷ و همکاران ۲۰۲۱)، (اوچی و ارگون^۸ و همکاران ۲۰۲۱)، (آزادیسفانی و همکاران، ۱۴۰۰)، از سوی دیگر سواد اطلاعاتی به نحوه مهارت دسترسی و گزینش اطلاعات از شبکه‌های اجتماعی نیز پیوند دارد، در واقع سواد اطلاعاتی تعیین‌کننده‌ی انتخاب شبکه اجتماعی، میزان و نوع اطلاعات و جمع‌بندی دانش دریافتی از شبکه‌های اجتماعی می‌باشد؛ زیرا اساس کسب اطلاعات از شبکه‌های اجتماعی مانند اینستاگرام تلگرام و غیره که بر پایه وب و اینترنت خصوصاً در بحران اپیدمی کووید ۱۹ نمی‌تواند منکر اهمیت شبکه‌های اجتماعی شد از نظر محققان شبکه‌های اجتماعی بر جوانب مختلف زندگی دانشجویان و میزان کسب مهارت‌های تحصیلی و پیشرفت تحصیلی اثرگذار است (تقوایی یزدی و

⁵ Lawless

⁶ Jones

⁷ Barton

⁸ Avci, Ergün

¹ Malekzadeh

² Zhu

³ Darko-adjei Yirenkyi

⁴ Yasin

روش شبه آزمایشی نتایج نشان داد دانشجویان تحصیلات تکمیلی قبل از شرکت در آموزش مهارت‌های جستجوی پیشرفته در وب و آشنایی با پایگاه‌های اطلاعاتی، نه تنها مهارت‌های لازم را در استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی موجود در دانشگاه سمندان را ندارند، بلکه مهارت کافی در تأمین منابع علمی در وب را هم ندارند. وکیل‌الرعا و همکاران (۱۴۰۰) در تحقیقی در ۳۹۴ دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی مشهد نشان دادند هنجارهای ذهنی بر دسترسی و فهم انتقادی تولید محتوا بر موفقیت یادگیری تأثیر دارند. فراقانی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی ۳۸۴ نفر از دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی نشان دادند بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و سرمایه اجتماعی و یادگیری رابطه وجود دارد. غفوری و حقایق (۱۴۰۰) در پژوهش خود بیان کردند عملکرد خانواده و شبکه‌های اجتماعی با توجه به نقش واسطه‌ای خودتنظیمی هیجانی دانش آموزان دبیرستانی اصفهان ارتباط مثبت وجود دارد. زارع نژاد و همکاران (۱۴۰۰) طی پژوهشی در میان دانشجویان دریافتند بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی، سرمایه اجتماعی، حمایت اجتماعی و موفقیت تحصیلی رابطه مثبت وجود دارد. علیشاه و همکاران (۱۴۰۰) طی تحقیقی در ۳۸۴ نفر از دانش آموزان تهرانی نشان دادند بین شبکه‌های اجتماعی و برقراری ارتباطات میان فردی از نوع مجازی، پیشرفت تحصیلی ارتباط مثبتی برقرار است. میرانی سرگزی و همکاران (۱۴۰۰) در مطالعه ۱۵۱ دانشجویان دانشگاه شیراز، یافته‌ها حاکی از آن است که بین مدیریت سواد رسانه‌ای و هیجان تحصیلی؛ و بین هیجان تحصیلی و خلاقیت شناختی و تمامی مؤلفه‌های آن رابطه منفی وجود دارد. خسروانی (۱۴۰۰) در پژوهشی در ۳۲۹ دانشجو نشان داد افزایش سواد رسانه‌ای کاربران به افزایش امنیت کاربران در شبکه‌های اجتماعی منجر خواهد شد. پاک‌طینت دولت‌آبادی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی کیفی روش مصاحبه نشان دادند، پیامدهایی مانند مصون‌سازی کاربر، ایجاد جامعه نقد، ارتقا تعلق خاطر، خودگشودگی، امنیت اجتماعی، تجربه زندگی مدرن، ایجاد نظم اجتماعی، پیشرفت تحصیلی، برای کاربران شبکه‌های اجتماعی دربر دارد. برآبادی و همکاران (۱۴۰۰) شبکه‌های اجتماعی به‌عنوان ابزاری برای انتقال پیام‌های آموزشی در دانشجویان نشان دادند بین میزان استفاده آموزشی از این شبکه‌ها توسط دانشجویان دختر و پسر و نیز بین دانشجویان مقاطع مختلف تحصیلی اختلاف معنی‌داری وجود دارد، میزان استفاده آموزشی از شبکه‌های اجتماعی تأثیر مثبتی

همکاران، (۱۳۹۷)، (صراف زاده و همکاران، ۱۳۹۷)، (نیاز آذری و همکاران، ۱۳۹۷)، گرچه برخی از پژوهشگران این نظر را در پژوهش‌های خود نقض کرده‌اند، اما نمی‌توان تأثیر مثبت شبکه‌های اجتماعی را در کسب اطلاعات و منابع آموزشی و نیز عملکرد و در نتیجه پیشرفت تحصیلی دانشجویان نادیده گرفت، شبکه‌های اجتماعی، وب‌سایت‌های آموزشی بر پایه وب که نتیجه چرخه مدیریت دانش هستند منبع غنی گسترده اطلاعات که می‌تواند در راستای اهداف آموزشی دانشجویان مورد استفاده قرار گیرد که نیازمند سواد اطلاعاتی است در واقع سواد اطلاعاتی حلقه‌ی مفقوده بین شبکه‌های اجتماعی و میزان استفاده و نحوه استفاده کاربران و دانشجویان می‌باشد (کوثر^۱ و همکاران، ۲۰۲۱)، (دونمز^۲، ۲۰۲۱)، (یوان^۳ و همکاران، ۲۰۲۱)، (پرفانو^۴ و همکاران، ۲۰۲۱) سواد اطلاعاتی می‌تواند میزان استفاده، نحوه استفاده، پیگیری یادگیری موردنیاز و جلوگیری از انحراف اطلاعاتی و بن‌بست اتلاف وقت‌های جبران‌ناپذیر و اعتیاد اینترنتی با استفاده از مؤلفه‌های واسطه‌ای خود تعیین‌گری از شبکه‌های اجتماعی جلوگیری کند. در کشور ما با توجه به نقاط ضعف آموزشی آنلاین، فقدان مدیریت آموزشی حرفه‌ای در شبکه‌های اجتماعی منسجم، کمبود محتوی آموزشی مرتبط با دوره‌های آموزشی، نبود آموزش سواد رسانه‌ای گسترده در طیف گسترده به‌صورت آموزش بزرگسالان، ضعف زیرساخت‌ها فناوری پیگیری و انجام تحقیقاتی از دست می‌تواند برای دانشجویان، اساتید و مدیران آموزشی در محیط‌های آموزشی سازمانی می‌تواند مؤثر و کارآمد باشد. این پژوهش در راستای این فرض شکل‌گرفته است که شبکه‌های اجتماعی و سواد اطلاعاتی بر موفقیت تحصیلی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی ساوه تأثیرگذار است این پژوهش بر آن است تا به این سؤال پاسخ دهد که میزان ارتباط بین سواد رسانه‌ای و شبکه‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی چه میزان است؟

در ادامه پژوهش‌های که در این راستا هستند در ادامه مورد نقد و بررسی قرار خواهند گرفت. آزاددیسفانی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی کیفی و فرا تحلیل بود نشان دادند که شبکه‌های اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی تأثیرگذارند. سالاری جانی، همکاران (۱۴۰۰) نشان دادند که مؤلفه‌های محیط‌های یادگیری مجازی شامل فن‌آوری، برنامه‌ریزی، چشم‌انداز، روابط آرمانی مشترک، بانک اطلاعاتی، شرایط حمایتی و ساختاری در یادگیری و موفقیت تحصیلی می‌تواند تأثیرگذار باشد. زمانی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی دو نمونه ۳۰ از دانشجویان به

³Yuan
⁴ Perifanou

¹ Cuervo
² Dönmez

میانجی پیوند شبکه اجتماعی انجام شد. نشان داد که نقش میانجی‌گری متغیر پیوند شبکه اجتماعی در فرآیند تبدیل خلاقیت سازمانی و فردی قابل مشاهده است. کاروانی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی در ۴۰۰ نفر دانشجویان نتایج نشان داد که شبکه‌های اجتماعی بر بعد تجربی بعد شناختی و یادگیری تأثیرگذار است. فرازمنند و همکاران (۱۳۹۸) طی پژوهشی در ۳۴۱ دانشجو دانشگاه آزاد نشان داد شبکه‌های اجتماعی بر سرمایه اجتماعی (اعتماد، مشارکت و انسجام اجتماعی) تأثیر دارد. تقوایی یزدی و همکاران (۱۳۹۷) در دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری ۳۵۰ دانشجو نشان دادند سلامت اجتماعی دانشجویان به‌عنوان سازه‌ی اجتماعی از کمیت و کیفیت حضور و فعالیت در شبکه‌های اجتماعی تأثیر می‌پذیرد. صراف زاده و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی با تأثیر شبکه‌های اجتماعی و یادگیری و اتلاف وقت در ۱۱۳ دانشجویی به این نتیجه رسید که داشتن سواد رسانه‌ای باعث کاهش اتلاف وقت و افزایش مهارت‌های منتشرشده در شبکه‌های اجتماعی می‌شود. رضوانی و عجم (۱۳۹۷) در پژوهشی نشان داد موفقیت تحصیلی دانشجویانی که از شبکه‌های اجتماعی جهت یادگیری استفاده کرده بودند، نسبت به گروهی که از شبکه‌های اجتماعی جهت سرگرمی استفاده کرده بودند بیشتر بود. نیاز آذری و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی در ۲۴۲ دانشجویان بیان کردند سواد رسانه‌ای با عملکرد تحصیلی رابطه دارد. ارول (۲۰۲۱) در پژوهشی کیفی سواد رسانه‌ای نتایج نشان داد که دو نوع سواد وجود دارد سواد دیجیتال و سواد رسانه‌ای که سواد رسانه‌ای باعث یادگیری مهارت‌های و ایجاد فراشناخت می‌شود. تسورتانید^۱ و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی به‌صورت آزمایشی تجربی بین سال ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۹ در نمونه دانش آموزان دوره‌های دبیرستان نشان داد که سواد رسانه‌ای بر مهارت عاطفی، ذهن آگاهی، رشد اجتماعی و پیشرفت تحصیلی تأثیر مثبت دارد. تیو رال^۲ و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی بر روی ۱۲۷۸ نفر از دانش آموزان دبیرستانی نشان داد شبکه‌های اجتماعی جامعه اطلاعاتی مبتنی بر یادگیری و پیشرفت تحصیلی کاهش و اهمال کاری افزایش یافت. متیوز^۳ (2021) در پژوهشی روش فرا تحلیل و جامعه آماری ۴۷ مقاله به نتیجه رسید که فناوری آموزشی در سراسر دنیا سلامت لازم را ندارد و نیازمند برنامه‌ریزی حرفه‌ای، سواد رسانه‌ای معلمان، زیرساخت‌های توسعه‌یافته، مهارت‌های فنی، عملکرد منظم و در نتیجه پیشرفت تحصیلی دانش آموزان حاصل خواهد شد. زو

بر عملکرد تحصیلی دارد. موحدی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی در ۲۱۷ نفر از دانشجویان در دانشگاه بوعلی نشان دادند شبکه‌های اجتماعی مجازی در بهبود یادگیری دانشجویان، تبادل اطلاعات با همکلاسی‌ها و اساتید، بهبود فرهنگ مطالعه، ارتباطات فردی و اجتماعی مؤثر است. تزمینزاد و همکاران (۱۳۹۹) یافته‌های پژوهش نشان دادند که ویژگی‌های شخصیتی ۷۰ درصد، کیفیت ابزارهای اطلاعاتی ۴۳ درصد و زمینه‌ی سازمانی ۷۹ درصد است از توسعه ارتباطات شبکه‌ای سازمانی را تبیین می‌کند. ایمان زاده و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی به اثربخشی آموزش سواد رسانه‌ای را بر کاهش اضطراب اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه تبریز به‌صورت نیمه آزمایشی با طرح پیش‌آزمون و پس‌آزمون همراه با گروه گواه پرداختند، نتایج نشان داد سواد رسانه‌ای باعث کاهش اضطراب اطلاعاتی می‌شود. صالح راد و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی به تأثیر آموزش مبتنی بر سواد رسانه‌ای بر میزان خلاقیت دانش‌آموزان بر پایه فناوری به‌صورت مطالعه آزمایشی پرداختند. سواد رسانه‌ای پیش‌بینی کننده‌ی خلاقیت، سیالی، بسط، ابتکار و انعطاف‌پذیری معنی‌دار است. فیضی و همکاران (۱۳۹۹) به بررسی ارتباط استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با انگیزه‌ی پیشرفت ۲۷۰ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان نشان داد که استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر انگیزه پیشرفت تحصیلی دانشجویان تأثیری نداشت. شهبازی و همکاران (۱۳۹۹) در تحقیقی به نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی بر سواد اطلاعاتی و انگیزه پژوهی دانشجویان به روش تحقیق نوع همبستگی نشان دادند شبکه‌های اجتماعی مجازی (نیت استفاده، نگرش، مفید بودن درک شده، سهولت استفاده درک شده، سازگاری، تأثیر اجتماعی، لذت درک شده) سواد رسانه‌ای پیش‌بینی می‌کند. ترک‌زاده و همکاران (۱۳۹۹) هدف پژوهش حاضر، تدوین برنامه درسی آموزش سواد رسانه‌ای به روش کیفی اشباع نظری در پنج دانشگاه تهران، علامه طباطبایی، شیراز، امام حسین (ع)، سوره و پژوهشگاه امام صادق (ع) نشان داد، برنامه درسی آموزش سواد رسانه‌ای در ابعادی مانند محتوا، منطق، اهداف، روش‌ها و محیط یادگیری، به‌عنوان مضامین سازمان دهنده می‌باشند. برقی (۱۳۹۸) طی مطالعه‌ای در ۳۶۵ نفر از دانشجویان دانشگاه شهید مدنی نشان داد شبکه‌های اجتماعی باسواد اطلاعاتی و انگیزش پژوهشی همبستگی دارد. علم بیگی و همکاران (۱۳۹۸) به بررسی تأثیر خلاقیت سازمانی در توسعه‌ی خلاقیت فردی حضور متغیر

³ Matthews

¹ Tsortanidou

² Turel

در ۱۵۵ دانشجوی در یونان نشان دادند سطح مهارت‌های دیجیتال و سواد رسانه‌ای در به‌کارگیری شبکه‌های اجتماعی و پیشرفت عملکرد تأثیر معناداری دارد. جونز و کوک^۴ (2021) طی مطالعه‌ای در ۳۴۹ دانش‌آموز در ایالات‌متحده نشان داد که موقعیت اجتماعی اهداف محبوبیت و انگیزه تحصیلی و پیشرفت تحصیلی در به‌کارگیری شبکه‌های اجتماعی ارتباط مثبت دارند. دزوان^۵ (2021) به مطالعه تأثیر آموزش سواد رسانه‌ای در خلایق، فرهنگ مشارکت با استفاده شبکه‌های اجتماعی و فرهنگی نتایج نشان داد که آموزش سواد رسانه‌ای مؤثرترین راه برای بکارگیری شبکه‌های اجتماعی در ایجاد خلاقیت و گفتمان‌های اجتماعی فرهنگی است. بارتون و همکاران (2021) در مطالعه ۶۵۹ دانشجوی با توجه (تنظیم زمان/محیط مطالعه) و انگیزه (تنظیم تلاش) نشان دادند که رسانه‌های اجتماعی نقش مؤثری در پیشرفت تحصیلی دانشجویان در اشتراک‌گذاری علمی و پیشرفت تحصیلی دارد. اوچی و ارگون^۶ و همکاران (2021) در پژوهشی در ۶۵ دانشجوی بیان کردند که سواد رسانه‌ای و مشارکت اجتماعی بر ایجاد محیط یادگیری آنلاین و پیشرفت تحصیلی دانشجویان مؤثر است. ونتزل^۷ و همکاران (2021) نشان دادند که سواد رسانه‌ای بر پذیرش اجتماعی و نتایج تحصیلی، استراتژی‌های اندازه‌گیری واسطه انگیزه (خود پنداره، پیامدهای عاطفی) تأثیر دارد. مختار و پوتری^۸ (2021) در مطالعه‌ای به روش کیفی و مصاحبه با ۳۶ دانشجو دریافتند که توسعه فناوری سواد اطلاعاتی را افزایش می‌دهد و سواد اطلاعاتی بر موفقیت تحصیلی و تفکر انتقادی دانشجویان مؤثر است. یان^۹ و همکاران (2021) طی پژوهشی در ۷۲۰ دانشجو نشان دادند که شبکه‌های اجتماعی و فناوری اطلاعات می‌تواند رفتار اجتماعی، سواد رسانه‌ای و پیشرفت تحصیلی پیش‌بینی کند. سوپردی^{۱۰} و همکاران (2021) طی پژوهشی در ۱۴۴ دانشجو نشان دادند که فناوری اطلاعات و شبکه‌های اجتماعی برافزایش سواد رسانه‌ای تأثیرگذار است. مانفرا و هلمز^{۱۱} (2020) در پژوهشی نشان دادند سواد رسانه‌ای و توسعه شبکه‌های اجتماعی آنلاین بر عملکرد تدریس و عملکرد پیشرفت تحصیلی تأثیر دارد. ملک‌زاده^{۱۲} و همکاران (2020) در پژوهشی به تأثیر سواد رسانه‌ای بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر دبیرستان به روش آزمایشی در ۸ جلسه گروه گواه و گروه کنترل نتایج نشان دادند سواد رسانه‌ای

همکاران (2021) در پژوهشی در بین ۱۸۴۳ دانشجو چینی نشان دادند که بین سواد اطلاعاتی و مهارت استفاده شبکه‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. دارکو ادجی یرینکی^۱ (2021) در پژوهشی به مطالعه ۱۵۸ نفر از دانشجویان غنا نشان داد که استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر موفقیت تحصیلی تأثیر داشت. (یاسدین و همکاران ۲۰۲۱) در پژوهشی به نقش شبکه‌های اجتماعی و نقش سواد رسانه‌ای بر تفکر انتقادی و پیشرفت تحصیلی ۱۲۲ دانش‌آموز نشان داد (۱) گردش اطلاعات در رسانه‌های اجتماعی در بین دانش‌آموزان بسیار فشرده است، (۲) تشدید اطلاعات در رسانه‌های اجتماعی دانش‌آموزان را تشویق می‌کند تا الگوی سوادآموزی خود را بهبود بخشند، (۳) سوادآموزی جدید. بهبود تفکر انتقادی دانش‌آموزان را تشویق می‌کند، (۴) سواد جدید و تفکر انتقادی با یکدیگر تعامل دارند پیشرفت تحصیلی را پیش‌بینی می‌کنند به شکل‌گیری مهارت‌های نرم‌افزاری در محیط‌های اینترنتی سواد جدید و تفکر انتقادی را رشد می‌دهد. لویلز^۲ (2021) به مطالعه نقش آموزش سواد اطلاعاتی تفکر انتقادی و جنبش علمی در دانشگاه‌ها نشان داد که شبکه‌های اجتماعی و آموزش سواد اطلاعاتی گفتگو تفکر انتقادی و جنبش علمی دانشجویان را تقویت و ترویج می‌دهد. کوئرو همکاران (2021) در پژوهشی در ۱۶۹ دانش‌آموزان کلمبیا و اسپانیا نشان می‌دهد ۴ عامل دسترسی به رسانه، تفکر انتقادی، محتوی آموزشی، فناوری ارتباطات می‌تواند به توانمندسازی و پیشرفت علمی دانش‌آموزان کمک نماید. دونمز^۳ (2021) در پژوهشی به نقش مهارت سواد رسانه‌ای و به‌کارگیری فناوری در مناطق محروم و پیشرفت تحصیلی نشان داد که مهارت‌های رسانه‌ای معلمان بر به‌کارگیری فناوری اطلاعات خصوصاً در زمینه‌ی تولید محتوی جدید می‌تواند در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مؤثر باشد. یوان و همکاران (2021) طی مطالعه‌ای در ۷۲۰ دانشجو بیان کردند، سواد رسانه‌های اجتماعی، سهولت استفاده، کنترل رفتاری درک شده و ریسک درک شده تأثیر مثبت معناداری بر نگرش کاربران به استفاده از رسانه‌های اجتماعی دارد، درحالی‌که تسهیلات فناوری اطلاعات و ارتباطات و سودمندی درک شده تأثیر معنی‌داری بر نگرش ندارد. پریفانو و همکاران (۲۰۲۱) به ارزیابی سطح مهارت‌های دیجیتالی و سواد رسانه‌ای در به‌کارگیری شبکه‌های اجتماعی و پیشرفت عملکرد تحصیلی

7 Wentzel

8 Mukhtar, Putri

9 Yuan

10 Supardi

11 Manfra, Holmes

12 Malekzadeh

1 Darko-adjei Yirenkyi

2 Lawless

3 Dönmez

4 Jones

5 Dezuanni

6 Avci, Ergün

کردند بین شبکه‌های اجتماعی و موفقیت تحصیلی دانشجویان عربستان ارتباط مثبت وجود داشت.

روش پژوهش

روش تحقیق توصیفی، از نوع پیمایشی و از نظر هدف کاربردی بوده است ابزار پژوهش، پرسشنامه شبکه‌های اجتماعی (جهانبانی و همکاران ۱۳۸۹) شامل ۱۹ سؤال، سه بعد (میزان استفاده، نوع استفاده و میزان اعتماد به کاربران)، پرسشنامه سواد اطلاعاتی (سیامک و داور پناه ۱۳۸۵)، شامل ۳۵ سؤال، (تعیین وسعت و ماهیت اطلاعات، دسترسی مؤثر به اطلاعات، ارزیابی نقادانه‌ی اطلاعات، کاربرد هدفمند اطلاعات، درک اطلاعات)، موفقیت تحصیلی فام و تیلور (۱۹۹۴)، ۴۸ سؤالی بود. جامعه آماری ۱۸۰۰ نفر از دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساوه و نمونه بر اساس جدول مورگان ۳۱۷ دانشجو به صورت تصادفی ساده بود.

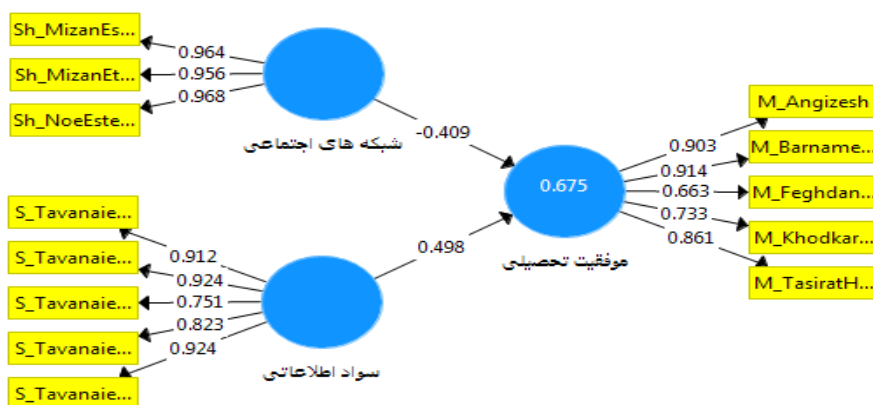
یافته‌های پژوهش

فرضیه اول: شبکه‌های اجتماعی بر موفقیت تحصیلی دانشجویان تأثیر دارد.

فرضیه دوم: سواد اطلاعاتی بر موفقیت تحصیلی دانشجویان تأثیر دارد.

تجزیه و تحلیل مدل تحلیل با استفاده از نرم‌افزار PLS

مدل پژوهش برای بررسی روابط بین متغیرها بدین صورت به دست آمده است:

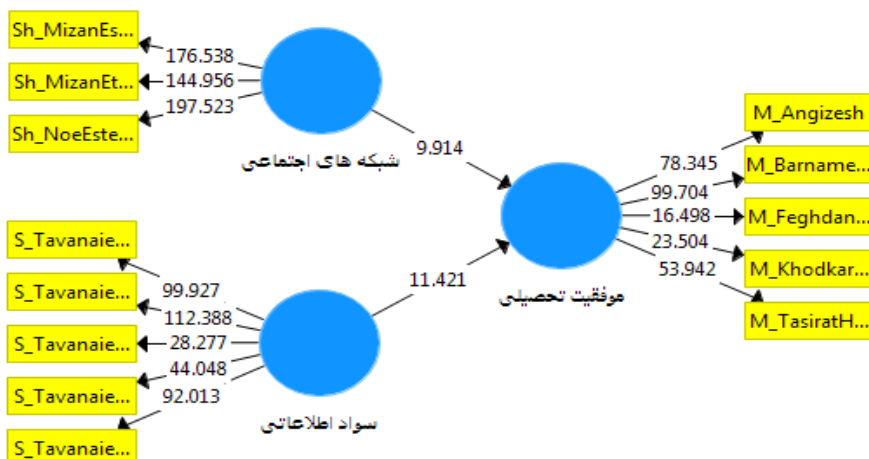
مقادیر شدت تأثیر روابط بین متغیرهای پژوهش در مدل نهایی

بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان تأثیر دارد. متیوز^۱ (2020) در پژوهشی در دانشجویان نشان داد که آموزش سواد رسانه‌ای بر مدیریت دانش تأثیر دارد. ساترلند^۲ و همکاران (2020) طی پژوهشی در ۵۳ دانشگاهی استرالیا نشان داد که ۴۹٪ درصد از دانشجویان از شبکه‌های اجتماعی به عنوان منابع خود یادگیری و مشارکت اجتماعی استفاده می‌کنند. آتا^۳ و همکاران (2020) در پژوهشی در ۱۱۲ دانشجو در ترکیه دریافتند که سواد رسانه‌ای بر تفکر انتقادی و خودارزیابی تأثیر دارد. لئو^۴ و همکاران (2020) طی تحقیقی در ۵۶۰ دانشجو در هنگ‌کنگ نشان دادند شبکه اجتماعی تأثیر مثبتی بر پیشرفت تحصیلی و نقش میانجیگری در تکانش‌گری دارد. توتکون^۵ و همکاران (۲۰۱۹) در مطالعه‌ی سواد رسانه‌ای بر پیشرفت تحصیلی و مشارکت اجتماعی نمونه پژوهش ۱۱۰۱ دانشجو دانشکده تعلیم و تربیت دانشگاه چاناک کاله اونسکیز دریافتند، سواد رسانه‌ای بر پیشرفت تحصیلی و مشارکت اجتماعی تأثیر دارد. ودوکادو^۶ و همکاران (2019) در مطالعه شبکه‌های اجتماعی و سواد رسانه‌ای بر پیشرفت تحصیلی و نگرش مثبت در نمونه‌ای ۲۹۸ دانشجوی پرستاری در شهر ایلولو، فیلیپین نشان دادند که سواد رسانه‌ای و بر پیشرفت تحصیلی و نگرش مثبت تأثیر دارد. اسکابلز^۷ و همکاران (2019) در پژوهشی در دانشگاه‌های لندن نشان دادند کارگاه‌های آموزشی سواد رسانه‌ای در موفقیت تحصیلی و مهارت‌های علمی مؤثر است. نوسو^۸ و همکاران (2018) در پژوهشی در ایالت اوگان شامل ۱۰۷۱۳ دانشجو نشان داد سواد رسانه‌ای و مهارت‌های فناوری و پیشرفت تحصیلی دانشجویان تأثیر دارد. تلاو^۹ همکاران (2018) در پژوهشی بیان

⁶Oducado
⁷ Skoyles
⁸Nwosu
⁹ Talaue

¹ Matthews
² Sutherland
³ Ata
⁴ Luo
⁵ Tutkun

که سطح معناداری روابط فوق، در شکل زیر ارائه شده است:

شکل (۴-۶) مقادیر T روابط بین متغیرهای پژوهش در مدل نهایی

سایر مقادیر مدل پژوهش در جدول زیر، مشاهده می‌شود:

بررسی فرضیه‌های پژوهش

نتیجه	سطح معنی‌دار	مقدار T	شدت تأثیر	فرضیه‌ها یا سؤالات پژوهش
تأیید	P<0.01	۹.۹۱۴	-۰.۴۰۹	فرضیه اول: شبکه‌های اجتماعی بر موفقیت تحصیلی تأثیر دارد.
تأیید	P<0.01	۱۱.۴۲۱	۰.۴۹۸	فرضیه دوم: سواد اطلاعاتی بر موفقیت تحصیلی تأثیر دارد.

با توجه به اینکه مقدار GOF برابر با ۰.۶۹۴ می‌باشد؛ بنابراین می‌توان گفت سطح برازش کلی مدل در حد عالی و قابل قبول می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری:

نتایج پژوهش نشان داد که با بیش از ۹۵ درصد اطمینان شبکه‌های اجتماعی بر موفقیت تحصیلی دانشجویان تأثیر مثبت وجود دارد. سواد اطلاعاتی بر موفقیت تحصیلی دانشجویان تأثیر مثبت وجود دارد. نتایج پژوهش با پژوهش‌های علی‌شاه و همکاران (۱۴۰۰) زارع نژاد و همکاران (۱۴۰۰) پاک‌طینت دولت‌آبادی و همکاران (۱۴۰۰). برآبادی و همکاران (۱۳۹۹) موحدی و همکاران (۱۳۹۹)، شهبازی و همکاران (۱۳۹۹) ترک‌زاده و همکاران (۱۳۹۹)، برقی (۱۳۹۸) کاروانی و همکاران (۱۳۹۸) صراف زاده و همکاران (۱۳۹۷) تیو رالو همکاران (۲۰۲۱)، یاسدین و همکاران (۲۰۲۱) پریفانو همکاران (۲۰۲۱) تلامو همکاران (۲۰۱۸)، ودوکادو همکاران (۲۰۱۹) لئوو همکاران (۲۰۲۰) مانفرا و هلمز (۲۰۲۰) سوپردی و همکاران (۲۰۲۱) همسو بود، مجموع این پژوهش‌ها توافق داشتند که شبکه‌های

نتایج تجزیه و تحلیل‌های PLS نشان می‌دهد که با بیش از ۹۵ درصد اطمینان شبکه‌های اجتماعی بر موفقیت تحصیلی دانشجویان تأثیر مثبت وجود دارد (P<0.01, T=9.914, P<0.01 / PC=0) در نتیجه فرض H₀ رد می‌شود H₁ پذیرفته می‌شود. با بیش از ۹۵ درصد اطمینان سواد اطلاعاتی بر موفقیت تحصیلی دانشجویان تأثیر مثبت وجود دارد (P<0.01, T=11.421 / PC=0) در نتیجه فرض H₀ رد می‌شود H₁ پذیرفته می‌شود. اعداد معناداری t (T-values): مقادیر بالای ۱.۹۶، نشان از صحت رابطه‌ی بین دو متغیرها دارد.

معیار GOF: این معیار مربوط به بخش کلی مدل‌های معادلات ساختاری است. بدین معنی که توسط این معیار، محقق می‌تواند پس از بررسی برازش بخش اندازه‌گیری و بخش ساختاری مدل کلی پژوهش، برازش بخش کلی را نیز کنترل نماید. مقادیر ۰.۰۱، ۰.۲۵ و ۰.۳۵ به ترتیب حاکی از برازش کلی ضعیف، متوسط و قوی می‌باشد. مقدار GOF در مدل پژوهشی حاضر، به شرح زیر می‌باشد:

$$GOF = \sqrt{Communnality * \bar{R}^2} = \sqrt{0.786 * 0.675} = 0.694$$

¹ Path Coefficient

داشت در واقع ارتباطات می‌تواند رقابت برای کسب دانش بیشتر به وجود آورد. میزان استفاده آموزشی از شبکه‌ها اجتماعی می‌تواند تأثیر مثبتی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان داشته باشد و از بعد دیگر شبکه‌های اجتماعی در شکل‌گیری هسته‌ای علمی به‌عنوان سرمایه‌های اجتماعی دانشگاهی سرمایه اجتماعی، هنجارهای اجتماعی پویا و نو را شکل می‌دهند. فرضیه دیگر که تأثیر سواد اطلاعاتی بر موفقیت تحصیلی بود نیز تأیید شد و با نتایج پژوهش‌های، سالاری جاینی، همکاران (۱۴۰۰). وکیل الرعایا و همکاران (۱۴۰۰). فراقانی و همکاران (۱۴۰۰) و حقایق (۱۴۰۰) علم بیگی و همکاران (۱۳۹۸) فرامند و همکاران (۱۳۹۸) تقوایی یزدی و همکاران (۱۳۹۷) رضوانی و عجم (۱۳۹۷) نیاز آذری و همکاران (۱۳۹۷) ارول (2021) یوان و همکاران (2021) اوچی و ارگون و همکاران (2021) ونتزل و همکاران (2021) یان و همکاران (2021) ملک زاده و همکاران (2020)، ساترلندو همکاران (2020) آتا و همکاران (2020) توتکون و همکاران (2019)، اسکایلز و همکاران (2019) نوسو همکاران (2021) کوئرو همکاران (2021) متیوز (2021) دارکو ادجی یرینکی (2021) پژوهش‌های دیگری بودند که همسویی کلی با نتایج پژوهش داشتند و تأکید داشتند که استفاده از شبکه‌های اجتماعی نیازمند سواد اطلاعاتی و فرهنگ استفاده از شبکه‌های اجتماعی به‌ویژه در جامعه آماری دانشجویان می‌باشد. توافق کلی این پژوهش و پژوهش دیگر این بود که سواد رسانه‌ای و شبکه‌های اجتماعی می‌تواند پیشرفت تحصیلی دانشجویان را پیش‌بینی کند. از سوی دیگر سواد اطلاعاتی می‌تواند باعث ایجاد مهارت‌های متعدد و توانش علمی شود به عبارتی سواد اطلاعاتی مجموعه‌ای از توانمندی‌ها است و مستلزم آن است که افراد دریابند که محیط کنونی که بستر تغییرات سریع در فناوری و تکثیر انفجارگونه منابع اطلاعاتی است، سواد اطلاعاتی به مفهوم بالا نیز اهمیتی فزاینده دارد. زیرا پیچیدگی‌های تشدید شونده این محیط موجب می‌گردد که افراد در مطالعات دانشگاهی، در محل کار و زندگی روزانه خود، با گزینه‌های متنوعی روبه‌رو شوند که در چنین شرایطی اتکا به مهارت‌های سواد اطلاعاتی، امکان استفاده از فرصت‌های ذاتی موجود در جامعه اطلاعاتی را فراهم آورده و در این چارچوب آموزش سواد اطلاعات ضرورت می‌یابد. می‌توان اظهار کرد دانشجویان به آموختن سواد اطلاعاتی علت ارتباط تنگاتنگ آموخته‌های سواد اطلاعاتی با نیازهای درسی دانشجویان و تأثیری که در فهم و درک بیشتر محتوا، ساختار منابع و نیازهای درسی دارد، ضروری به نظر می‌رسد. بنابراین می‌توان گفت یادگیری سواد اطلاعاتی به‌صورت مادام‌العمر فرد را در چرخه تجربیات و عمل قدرتمند

اجتماعی یک ابزاری حمایتی در پیگیری یادگیری خود راهبر باهدف پیشرفت تحصیلی به‌عنوان یک منبع اطلاعاتی گسترده موردتوجه قرار گرفته است و اثرات مثبتی در جامعه دانشجویان داشته است. همچنین بعد منفی شبکه اجتماعی مانند اتلاف وقت و یا اعتیاد به آن از نظر دور نمانده بود اما ویژگی هرکدام با شیوه و ابزارهای متنوع و در جامعه آماری دانشجویی انجام‌شده بود که می‌تواند به‌عنوان مهم‌ترین عامل همسویی نتایج این پژوهش‌ها با نتایج حاضر بیان کرد که در جامعه آمار دانشجویی می‌توان با قاطعیت محکم‌تری بیان کرد که سواد اطلاعاتی و شبکه‌های اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی تأثیر مثبت و مستقیمی دارند. معمولاً دانشجویان در بحث یافتن و جستجوی مطالب علمی دشواری چندانی ندارند اما در بحث دسته‌بندی که نیازمند سواد اطلاعاتی می‌باشد معمولاً با این ابهام روبه‌رو خواهند بود که چه مطالبی و به چه کیفیتی در شبکه‌های اجتماعی مطابق با نیازهای تحصیلی و علمی دسته‌بندی کنند، دانشجویانی که سواد اطلاعاتی و مهارت‌های مربوط به جستجو، دسته‌بندی و بازیابی و تحلیل اطلاعات دارند به‌آسانی می‌تواند اطلاعات آموزشی و پژوهشی موردنیاز خود را دسته‌بندی کنند و موفقیت‌های علمی بیشتری از طریق خود رهبری علمی در نظم دهی مطالب به دست آورند. موضوع ایجاد اطلاعات جدید با استفاده از اطلاعات قبلی نیازمند راهنمایی آگاهانه اساتید است تا بتوانند مرزهای دانش را توسعه دهند. در این پژوهش مشخص شد که شبکه‌های اجتماعی می‌توانند بر موفقیت تحصیلی دانشجویان اثرگذار باشند، با توجه به ماهیت شبکه‌های اجتماعی که منبع عظیمی از اطلاعات است می‌توان انتظار داشت که برافزایش آگاهی و اطلاعات دانشجویان تأثیرگذار باشد. دانشجویان بیشتر اوقات خود را در فضاهای اینترنتی و مجازی سپری می‌کنند که اگر هدفمند و آگاهانه باشد می‌تواند پیشرفت قابل‌توجهی در زمینه تحصیلی و کسب‌وکار به دست آورند، از سوی دیگر فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی زمینه اشتراک‌گذاری دانش بین دانشجویان یا حتی دانشگاه‌ها را موجب می‌شود و زمینه شبکه‌سازی‌های علمی گسترده بین دانشگاهی ایجاد می‌شود. ارتباط گسترده با تقویت انگیزه یادگیری می‌تواند در دانشجویان اشتیاق به فراگیری را افزایش دهد. شبکه‌های اجتماعی مجازی (نیت استفاده، نگرش، مفید بودن درک شده، سهولت استفاده درک شده، سازگاری، تأثیر اجتماعی، لذت درک شده) همگی می‌توانند بر یادگیری و به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم بر پیشرفت تحصیلی تأثیرگذار باشند. از سوی دیگر بهبود یادگیری دانشجویان، تبادل اطلاعات با همکلاسی‌ها و اساتید، بهبود فرهنگ مطالعه را در پی خواهد

این پژوهش با محدودیت‌هایی مانند فاصله اجتماعی در دوره کووید ۱۹ روبه‌رو بود.

فهرست منابع

- ۱) آزاددیسفانی، زهرا، کارشکی، حسین، امین یزدی، سیدامیر، عبدخدایی، محمد سعید. (۱۳۹۹). اثربخشی آموزش تلفیقی مبتنی بر شبکه اجتماعی بر خودتنظیمی تحصیلی، شناخت اجتماعی و عملکرد تحصیلی. مجله مطالعات آموزش و یادگیری. 12(1), 53-81.
- ۲) برآبادی، سیدابوالقاسم، شمس، علی. (۱۳۹۹). تأثیر آموزش با شبکه‌های اجتماعی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان کشاورزی. پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، 12(54), 106-119.
- ۳) برقی، عیسی. (۱۳۹۷). سطح سواد اطلاعاتی و انگیزش پژوهشی دانشجویان بر اساس استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی. تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی. 52(4), 147-163.
- ۴) پاک طینت مهدی آبادی، داود، تقی پور، فائزه، درزبان رستمی، حسن. (1399). تدوین مدل سواد رسانه‌ای به منظور ارتقای سرمایه اجتماعی در شهر یزد. فصلنامه علوم خبری. 9(34), 137-174.
- ۵) ترک زاده، جعفر، مرزوقی، رحمت اله، محمدی، مهدی، احمدی، حبیب، جوکار، ناصر. (1398). تدوین برنامه درسی آموزش سواد رسانه‌ای در راستای بسط امنیت اجتماعی: یک مطالعه کیفی. دو ماهنامه علمی - پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی. 10(38), 113-132.
- ۶) تقوایی یزدی، مریم، چیت ساز، چهره. (۱۳۹۵). رابطه شبکه‌های اجتماعی با سلامت اجتماعی دانشجویان. فصلنامه فن آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، 7(2). پیاپی ۲۶، ۷۷-۹۷.
- ۷) خسروانی، عباس. (۱۳۹۹). نقش سواد رسانه‌ای در ارتقاء امنیت عمومی شبکه‌های اجتماعی از دیدگاه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی اراک سال ۱۳۹۵. فصلنامه مطالعات فرهنگی و ارتباطات.
- ۸) رضوانی، ابوالقاسم، عجم، علی اکبر. (۱۳۹۸). بررسی ارتباط استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با درگیری تحصیلی و عملکرد تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند. فصلنامه توسعه آموزش جندی شاپور اهواز، 10(4), 347-362.

می‌سازد. سواد اطلاعاتی از دیدگاه دیگر تفکر انتقادی را در دانشجویان تقویت می‌کند و دانشجویان به رفته‌رفته اطلاعات را گزینش می‌کنند و موردحمله اطلاعات بی‌هوده قرار نمی‌گیرند. دانشجویانی که به ابزار سواد اطلاعاتی مجهز هستند از شبکه‌های اجتماعی به‌عنوان یک ابزار گردش اطلاعاتی در جهت جنبش‌های علمی استفاده می‌کنند که می‌تواند باعث تقویت و ترویج دانش به‌صورت عام و خاص گردد. عامل دسترسی به رسانه، تفکر انتقادی، محتوی آموزشی، فناوری ارتباطات می‌تواند به توانمندسازی و پیشرفت علمی کمک نماید. مهارت سواد رسانه‌ای و به‌کارگیری فناوری در مناطق محروم می‌تواند نا عدالتی آموزشی را کاهش دهد و افراد بیشتری به محتواهای آموزشی دسترسی داشته باشند و پیشرفت علمی داشته باشند به‌کارگیری فناوری اطلاعات خصوصاً در زمینه تولید محتوی جدید می‌تواند در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان مؤثر باشد، فناوری اطلاعات می‌تواند مهارت‌های دیجیتالی در جهت افزایش سواد رسانه‌ای داشته باشد و سواد رسانه‌ای نیز بر پیشرفت تحصیلی تأثیر قابل توجهی داشته باشند در واقع این ابعاد همگی بر هم تأثیر چند سویه دارند لذا پیشنهاد می‌شود که مدیران به دانشگاه‌ها سمنارهایی در جهت معرفی جنبه‌های مثبت و منفی شبکه‌های اجتماعی برگزار نمایند و نتایج حاصل از مطالعاتی که به کاربردهای مثبت و تأثیرات منفی این شبکه‌ها پرداخته‌اند را برای دانشجویان تشریح نمایند. لذا پیشنهاد می‌شود که دانشگاه‌ها باید با روش‌های طرق مختلف نسبت به ارتقای سواد اطلاعاتی دانشجویان و دسترسی مناسب و بهره‌گیری بهینه از اطلاعات اقدام کند همچنین پیشنهاد می‌شود که اپلیکیشن‌های متناسب با نیازهای درسی دانشجویان ساخته شود و در بخش دیگر تولید محتوی علمی الکترونیک از متخصصان و اساتید امر بکار گرفته شود. پیشنهاد می‌شود به‌منظور پیش‌گیری از اختلالات، مراکز دانشگاهی و آموزشی، خانواده‌ها و رسانه‌ها در این رابطه برنامه‌ریزی کلان و استراتژیکی را تدوین و اجرا نمایند و فرهنگ استفاده صحیح از کامپیوتر، اینترنت، شبکه‌های اجتماعی و امکانات موجود در آن، جایگزین شیوه‌های غلط گردد. با توجه به اینکه شبکه‌های اجتماعی و سواد اطلاعاتی بر موفقیت تحصیلی تأثیر مثبت و معناداری دارد؛ لذا پیشنهاد می‌شود سواد اطلاعاتی را در دانشجویان تقویت کرده و آن را به سطح مطلوبی رساند. همچنین با توجه به این که حجم عظیمی از اطلاعات در حوزه منابع اینترنتی و آنلاین نهفته است، پیشنهاد می‌شود مهارت‌های جستجوی مؤثر اطلاعات در این حوزه برای دانشجویان توسط متخصصین مرتبط آموزش داده شود.

- ۹) زارع نژاد، سمیرا و رسولی، صادق و رسولی، میلاد (۱۴۰۰). بررسی شبکه‌های اجتماعی، سرمایه اجتماعی، حمایت اجتماعی و موفقیت تحصیلی در دانشگاه آزاد اسلامی (مطالعه موردی: شهر رشت)، نخستین کنفرانس ملی پژوهش‌های نوین در مدیریت، اقتصاد و حسابداری، اهواز
- ۱۰) زمانی، محمد و قیاسی، میترا و زمانی، علیرضا، (۱۴۰۰). مطالعه تأثیر آموزش سواد اطلاعاتی در رفتار اطلاعاتی کاربران کتابخانه مرکزی دانشگاه سمنان (مورد مطالعه: دانشجویان دوره های تحصیلات تکمیلی)، نهمین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی، تهران
- ۱۱) سالاری جانی، فوزیه؛ احمدی، امینه؛ احقر، قدسی. (۱۴۰۰). ارائه مدل محیط یادگیری حرفه‌ای الکترونیکی بر پایه حمایت سازمانی و ارتباطات سازمانی معلمان. فصلنامه توسعه آموزش جندی شاپور اهواز: 414-405-12(0)
- ۱۲) شهبازی، مسعود و عقیفی، آرام، ۱۳۹۵، لزوم ارتقای سواد رسانه‌ای دانش آموزان والدین در بهره‌گیری از شبکه‌های اجتماعی در آموزش، اولین همایش بین‌المللی افق‌های نوین در علوم انسانی، تهران
- ۱۳) صالح راد، ریحانه، افضل خانی، مریم، علیپور، وحیده. (۱۳۹۸). اثربخشی برنامه آموزشی مبتنی بر سواد رسانه‌ای بر میزان خلاقیت دانش آموزان. فصلنامه فن آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی (3)، 9 (پیاپی ۳۵)، ۱۴۳-۱۷۱.
- ۱۴) صراف زاده مریم، علوی سهیلا. (۱۳۹۷). جایگاه شبکه‌های اجتماعی آنلاین در میان دانشجویان کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی. تعامل انسان و اطلاعات. ۱۳؛ ۱.۱.
- ۱۵) علم بیگی، امیر، حاجی آقا، پروین، جلیلیان، سارا. (۱۳۹۷). نقش میانجی‌گری پیوند شبکه اجتماعی در رابطه بین خلاقیت سازمانی و خلاقیت فردی مروجان جهاد کشاورزی استان اصفهان. پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، 10(45), 67-76
- ۱۶) علی شاه بابا، منوچهر، لطیفی، غلامرضا، رسولی، محمدرضا. (۱۳۹۹). چالش‌های شبکه‌های مجازی در تعاملات اجتماعی: مطالعه موردی دانش آموزان دبیرستانهای تهران. مطالعات رسانه‌های نوین. 6(24), 310-289
- ۱۷) غفوری، نجمه، حقایق، عباس. (۱۴۰۰). رابطه عملکرد خانواده با وابستگی به شبکه‌های اجتماعی با نقش واسطه‌ای خودتنظیمی هیجانی در نوجوانان. فصلنامه فن
- آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی (3)، 11 (پیاپی ۴۳)، ۴۷-۶۴
- ۱۸) فرازمنند حسن، افقه سید مرتضی، مع الحق فرد مهرناز، صیادی نژاد عبدالکریم. رابطه سرمایه اجتماعی با کیفیت زندگی در استان‌های کشور. رفاه اجتماعی. (۱۴۰۰).
- ۱۹) فرقانی، محمد مهدی، قلی زاده گللو، شهریار. (۱۴۰۰). رابطه بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و تغییر در ابعاد سرمایه اجتماعی دانشجویان مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی. مطالعات رسانه‌های نوین، 7(26)
- ۲۰) فیضی حسین، محمدی هیوا، رحمانی مهیلا، احمدی سید مجتبی (۱۳۹۸). بررسی ارتباط استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با انگیزه پیشرفت در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان. مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی یزد. ۱۳۹۸؛ ۱(۱۴): ۲۶-۳۵
- ۲۱) کاروانی، عبدالطیف، امینی زاده، سینا. (۱۳۹۷). مطالعه جامعه‌شناختی رابطه بین شبکه‌های اجتماعی مجازی و هویت دینی دانشجویان: مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه سیستان و بلوچستان. مطالعات رسانه‌ای، 13(شماره ۳) (پیاپی ۴۲)، ۲۱-۳۴.
- ۲۲) موحدی، رضا، سامیان، مسعود، ایزدی، نسیم، سپه پناه، مرجان. (۱۳۹۸). تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی در بهبود یادگیری دانشجویان دانشکده کشاورزی دانشگاه بوعلی سینا. پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، 11(48), 3-16
- ۲۳) میرانی سرگزی، نرگس، بشارت نیا، محمدصادق، عسکری، مهتاب، طاهری، ابوالفضل. (۱۳۹۹). بررسی رابطه مدیریت سواد رسانه‌ای با هیجان تحصیلی و خلاقیت شناختی دانشجویان در فضای مجازی. فصلنامه فن آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی (2)، 11 (پیاپی ۴۲)، ۸۵-۱۰۴.
- ۲۴) نیازآذری، کیومرث، بریمانی، ابوالقاسم، جوکار، علی، رستگار امری، احمد. (۱۳۹۴). رابطه بین آموزش سواد اطلاعاتی با عملکرد تحصیلی دانشجویان. فصلنامه فن آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی (1)، 6 (پیاپی ۲۱)، ۵-۱۷.
- ۲۵) وکیل الرعایا، یونس، سالاریان، حمید، دانایی، ابوالفضل. (۱۴۰۰). طراحی مدل سواد رسانه‌ای با تأکید بر یادگیری سیار با ترکیب مدل‌سازی تفسیری-ساختاری و معادلات ساختاری (نمونه مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی مشهد). فصلنامه مطالعات فرهنگی و ارتباطات

- Education Research, 12 .1.95-123.
- 40) Nwosu J.C.; John, H.C.; Izang, A.A.; Akorede, O.J. (2018). Assessment of Information and Communication Technology (ICT) Competence and Literacy Skills among Undergraduates as a Determinant Factor of Academic Achievement. *Educational Research and Reviews*, 13. 582-589.
- 41) Oducado, R.M.; Sales, M.R.; Magarzo, Aira P.; Panes, Patricia MA.; Lapastora J.Theus P. (2019) Perceptions and Attitude on Using Social Media Responsibly: Toward Social Media Literacy in Nursing Education. *Online Submission, Belitung Nursing Journal*. 5.3 .116-122.
- 42) Perifanou, M.; Tzafilkou, K.; Economides, A. (2021). The Role of Instagram Frequency of Use in University Students' Digital Skills Components. *Education Sciences*, 11. 766.
- 43) Redmond, T. (2021). Sparking Learning through Remix Journaling: Authenticating Participatory Ways of Knowing. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, v65.4 .343-353.
- 44) Skoyles, A.; Bullock, N.; Neville, K. (2019). Developing Employability Skills Workshops for Students Higher Education Achievement Reports. *New Review of Academic Librarianship*, 25, 2-4, 190-217.
- 45) Supardi, Supardi; Juhji, Juhji; Azkiyah, Intan; Muqdamien, Birru; Ansori, Aan; Kurniawan, Iwan; Sari, Ahmad Fitriadi (2021). The ICT Basic Skills: Contribution to Student Social Media Utilization Activities. *International Journal of Evaluation and Research in Education*, 10.1. 222-229.
- 46) Sutherland, K.; Terton, U.; Davis, C.; Driver, Ch; Visser, I. (2020). Academic Perspectives and Approaches to Social Media Use in Higher Education: A Pilot Study. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 32 .1-12
- 47) Talaue I, G& AlSaad, A& AlRushaidan, N & AlHugail, A& AlF.S (2018) the impact of social media on academic performance of selected college students. *International Journal of Advanced Information Technology (IJAIT) Vol. 8, 4/5*
- 48) Tarzinejad, S, Mozaffari, A, Delavar, A (۲۰۲۰). Factors influencing the development of organizational network communication in order to develop a model. *Media Studies* 14 (4), 7-22.
- 49) Tsortanidou, X.; Daradoumis, T.; Barberá-Gregori, E. (2021). Convergence among Imagination, Social-Emotional Learning and Media Literacy: An Integrative Literature Review. *Early Child Development and Care*, 192.2. 173-186.
- 50) Turel, Y.K.; Dokumaci, Ö. (2021). Use of Media and Technology, Academic Procrastination, and Academic Achievement in Adolescence. *Participatory Educational Research*, 9 2 481-497.
- 51) Tutkun, Tugay; Kincal, Remzi Y. (2019). The Relationship between the Teacher Candidates Level of Media Literacy and Participation Levels to Protest
- 26) Ata, R.; Yildirim, K. (2020). Analysis of the Relation between Computational Thinking and New Media Literacy Skills of First-Year Engineering Students. *Journal of Educational Multimedia and Hypermedia*, v29 n1 p5-20 .
- 27) Avci, Ü.; Ergün, E. (2021). Online Students' LMS Activities and Their Effect on Engagement, Information Literacy and Academic Performance. *Interactive Learning Environments*, v30.1. 71-84.
- 28) Barton, B A.A, KS.; Browne, L. Arrastia-C, MC. (2021). The Effects of Social Media Usage on Attention, Motivation, and Academic Performance. *Active Learning in Higher Education*, v22 n1. 11-22.
- 29) Darko-adjei, n& Yirenkyi, Z.P. (2021) Assessing the impact of social media platforms on students learning activities in the university of Ghana amidst covid-19. *library philosophy and practice (e-journal)*. 5216.
- 30) Dezuanni, M. (2021). Re-Visiting the Australian Media Arts Curriculum for Digital Media Literacy Education. *Australian Educational Researcher*, v48 .5 p873-887.
- 31) Dönmez, L. (2021). Map Literacy Skill in Social Sciences Curriculum of Turkey: The Gap between Theory and Practice. *Review of International Geographical Education*, v11 n2 p449-460.
- 32) Erol, H. (2021). A Review of Social Studies Course Books Regarding Digital Literacy and Media Literacy. *International Journal of Higher Education*, v10 n5 p101-111.
- 33) Jones, M.H. Cooke, Toby J. (2021). Social Status and Wanting Popularity: Different Relationships with Academic Motivation and Achievement. *Social Psychology of Education: An International Journal*, 24 n5. 1281-1303.
- 34) Lawless, B. (2021). Can You Spot a Troll? Teaching Information Literacy through Conversations about Social Media Attacks. *Communication Teacher*, v35 n1 p12-16.
- 35) Luo, J.; Liang, L.; Li, H. (2020). The Divergent Roles of Social Media in Adolescents' Academic Performance. *Journal of Research in Childhood Education*, 34.2 167-182.
- 36) Malekzadeh, N.; Ghasemizad, A.; Taheri, A.; Mashayekh, P. (2020). The Effect of Concept Map on Academic Achievement of Thinking and Media Literacy Course. *Journal of Educational Psychology Propositosy Representaciones*, 8.3
- 37) Matthews, J.C. (2020). Media Literacy as an Internal and External Process. A Response to Red States, Blue States, and Media Literacy: Political Context and Media Literacy. *Democracy & Education*, 28.1.
- 38) Matthews, B. (2021). Digital Literacy in UK Health Education: What Can Be Learnt from International Research? *Contemporary Educational Technology*, v13 n4.
- 39) Mukhtar, S.; Putri, K.Y.S. (2021). Technology Integrated on Media Literacy in Economic Studies on Higher Education. *Journal of Social Studies*

- and Social Change International Education Studies,12.4 .208-216.
- 52) Wentzel, Kathryn R.;Jablansky,Sophie;Scalise,Nicole R.(2021).Peer Social Acceptance and Academic Achievement.Journal of Educational Psychology,113.1.157-180 .
- 53) Yasdin,Y;Yahya,M;Yusuf,A.Zulfika;M,Muhammad I.;Sakaria,S;Yusri,Y(2021).TheRoleof New Literacy and Critical Thinking in Students' Vocational Development .CypriotJournalof EducationalSciences,16.4.1395 1406.
- 54) Yuan,D;Rahman,M.K;IssaGazi,Md.Abu;Rahaman, Md.Atiku,H,MohammadM;Akter,Sh (2021).Analyzing of User Attitudes toward Intention to Use Social Media for Learning.SAGE,11.4.
- 55) Zhu,s .Yang,h &Dw,u (2021).Investigating the Relationship Between Information Literacy and Social Media Competence Among University Students Journal of Educational Computing Research.First Published February24.

**Presenting the Model of Social Networks and Information Literacy
on Academic Achievement
Sample Study: Students of Saveh Islamic Azad University**

Abstract

The purpose of this study is to present the model of social networks and information literacy on the academic achievement of students of Saveh Islamic Azad University.

This research is descriptive-survey and applied in terms of purpose. The statistical population was 1800 students of the Faculty of Humanities of Saveh Azad University with a sample size of 317 based on Morgan's formula which was a simple random sampling method. The research tools were three social network questionnaires by Jahanbani et al. (2009), Siamak and Davarpanah's information literacy questionnaire (2005), Pham and Taylor's educational questionnaire (1994).

Their validity was confirmed by experts, and their reliability was obtained using Cronbach's alpha test as 0.85, 0.78 and 0.81% respectively. In order to review and analyze the data, descriptive statistical methods and structural equation modeling were used using SPSS and Smart PLS software, and the model was evaluated and fitted. The findings indicated that there is a positive and significant relationship between the use of social networks and academic achievement, and there is also an effective and meaningful relationship between information literacy and academic achievement.

Keywords: social networks, information literacy, academic achievement, model

